

Васриш Андрій Валентинович,
*здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ*

ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗКРАДАНЬ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Сфера будівництва в силу своєї багатогранності, різноплановості процесів та наявністю постійного фінансування є не лише потужною складовою економіки держави, але й привабливою для втілення злочинних намірів окремих осіб. Тому поряд з іншими злочинними посяганнями в державі вагоме місце займають розкрадання у сфері будівництва, зокрема матеріальних цінностей.

Крадіжками в будівництві будь-якого виду вважають непомітне переміщення за межі будівництва або часткове вилучення деяких матеріалів. У більшості випадків крадіжки матеріальних цінностей у сфері будівництва (наприклад, інструментів, будівельних матеріалів у відносно невеликій кількості) вчиняються працівниками будівельних організацій та сторонніми особами (винесення з будівельного майданчику, перекидання через паркан), а також посадовими особами будівельних організацій, щоправда у значно більших розмірах.

Таким злочинам можуть сприяти так звані «сприятливі» фактори, наприклад: недостатній облік; помилки в роботі кадрової служби; повна відсутність, або недостатній вхідний контроль; відсутність контролю якості матеріалів; нечесний персонал; територія без охорони.

Розрізняють наступні способи вчинення розкрадань матеріальних цінностей у сфері будівництва:

списання матеріалів на втрати при їх прийманні та зберіганні, а саме:

1) Для утворення надлишків матеріалів на базах і складах будівельних організацій і складах будівельних об'єктів, злочинці занижують в документах кількість цих матеріалів при їх прийманні від постачальників, видаючи це за недостачу вантажу, наднормативний бій цегли, шиферу, скла, псування лаків і фарб, будівельного лісу тощо. У таких випадках їх співниками нерідко бувають представники транспортних організацій. Брак вантажу, його бій або псування оформляються комерційним актом, який служить підставою для пред'явлення позову залізниці або рекламації постачальнику і який підписують ці представники. Підроблені акти вони засвідчують за відповідну винагороду.

2) При прийманні матеріальних цінностей розкрадачі оперують не тими одиницями вимірювань, що зазначаються в документах постачальника. Наприклад, тонколистову кувальну сталь, що відправляють з промислових підприємств за вагою, обраховують завищуючи їх фактичну товщину. Так зменшується число фактично отриманих листів, хоча вага, зазначена постачальником і одержувачем збігається.

3) Шляхом списання відходів і втрат в перевищенням встановлених норм природних втрат, допустимої при розкраданні матеріалів. Наприклад, втрати списуються за нормами, коли фактично спад нижче норми. Списується бій або псування, що начебто відбулося при вантажно-розвантажувальних роботах. Подібні дії сприяють створенню неврахованих надлишків цегли, шиферу, фарб, алібаstrу, цементу, сантехнічної арматури тощо.

завищення обсягу виконаних робіт, а саме

1) Зловмисники, використовують цей спосіб розкрадання, включаючи в звітні документи роботи, які фактично не були зроблені, що дає можливість списувати по матеріальних звітам кошти та викрадати будівельні матеріали. Такий спосіб розкрадання зловмисниками застосовується з метою приховання нестачі, що виникає у зв'язку з раніше вчиненим розкраданням. В свою чергу суб'єкт, який проводить роботи у даному випадку, як учасник розкрадання, робить приписку, тобто збільшує обсяг виконаних робіт при складанні акта обміру.

2) Списання матеріалів більш високої якості, ніж фактично використані. Такий спосіб розкрадання зловмисники застосовують, коли є можливість використовувати на будівництві невраховані матеріали, покрівлю, стовпи, металеві труби та інші матеріали, отримані після розбирання будівель та споруд, а в документах відображається витрата нових і повноцінних матеріалів.

3) Нерідко зловмисники, отримуючи для проведення робіт, дорогі матеріали замінюють їх дешевшими аналогами. Наприклад, замість дорогої фарби застосовують низькосортну, встановлюють електропроводку нижчої якості і т.п.

обман одержувачів матеріалів, наприклад: покрівельне залізо, шифер, фанера, облицювальна плитка, які повинні видаватися по вазі, переводять в квадратні і погонні метри. На практиці облік окремих видів сировини, наприклад деревини, може робитися в кубометрах щільної маси фес метрах, або в складочних кубометрах рауметрах. Але оскільки один рауметр складає 0,7 фесметра, то завідуючи складами нерідко видають лісоматеріали в складочних кубометрах, а в документах вказують кубометри щільної маси, що дозволяє обманювати споживача на 30% відпущеного лісу;

списання завищеної кількості матеріалів на будівництво тимчасових будинків і споруд. Так, за правилами, будівництво великих тимчасових будинків і споруд повинно бути відображено в титульних списках, а витрати на будівництво визначають за кошторисно-фінансовим розрахунком. Тому зловмисники дрібних споруд у титульних списках не відображають, а грошові і матеріальні витрати на

такі будинки включають у кошторис основних об'єктів. Відомі випадки, коли в документах вказана витрата матеріалів на тимчасові будівлі передбачені проектом і кошторисно-фінансовими розрахунками, а в дійсності на їх спорудження матеріалів було затрачено менше або взагалі не витрачено. Зазвичай при такому способі крадіжок в документах мають місце розбіжності між затратою матеріалів на побудову тимчасових споруд і кількістю зданих на склад матеріалів після розбирання цих споруд. З метою приховування крадіжки матеріалів викрадачі інколи включають в загальну вартість виконаних робіт вартість матеріалів, які були тимчасово використані на будівництві, наприклад, щити при спорудженні траншей і т. п., так як ці матеріали підлягають виключенню із загальної вартості і повинні бути зазначені в документах окремо, після підсумкової цифри.

неоприбуткування матеріалів. Надлишки матеріалів на будівельних складах і коморах утворюються внаслідок не оприбуткованої частини матеріалів, раніше виданих для проведення робіт і повернутих на склад. В подальшому в оформленні фіктивних рахунків за начебто придбані матеріали в торговому підприємстві і оприбуткування неврахованих надлишків бере основну участь будівельна організація, яка перераховує магазину кошти за ці матеріали, які вилучаються і присвоюються.

заниження в документах виходу готової продукції. Такі будівельні матеріали, як круглий ліс, цемент, метал та ін. зазвичай попередньо перероблюються у підсобних підприємствах будівельної або монтажно-організації. Вихід перероблених виробів визначають за відповідними нормами. Викрадачі в процесі переробки матеріалів, у звітах інколи занижують вихід готової продукції, наприклад, попиляного лісу і будівельних деталей, створюючи тим самим резерв для викрадення. Крадіжки в переробних підприємствах найчастіше вчиняються за участю завідуючого складом будівельної організації, яка відпускає матеріали для переробки і отримує перероблену продукцію.

списання будівельних матеріалів по завищених нормах витрати на будівництво. На будівництво і ремонт об'єктів, на споруду їх окремих конструктивних елементів відпускають певну кількість будівельних матеріалів, передбачену нормами. Деякі недобросовісні матеріально-відповідальні особи будівельних організацій, завищують норми витрати будівельних матеріалів і за цими нормами списують у витрату матеріали, створюючи тим самим невраховані надлишки будівельних матеріалів.

Викрадені матеріали, можуть вивозити, маскуючи під будівельним сміттям, відходами. В окремих випадках використовуються недоліки в охороні або встановлюється злочинний зв'язок з працівниками охорони.

Тому з метою попередження подібних крадіжок необхідно налагодити облік товарно-матеріальних цінностей. Ситуація, коли ніхто не знає, де, що і в якому обсязі знаходиться, буде провокувати людей до розкрадань на будівництві. Також необхідно проводити перевірку норм споживання матеріалів, оскільки завищення норми споживання матеріалів стає причиною ненавмисних або навмисних помилок у рамках розрахунків, тим самим створюючи сприятливі умови для можливих зловживань і розкрадань у сфері будівництва. Не менш важливий захід це налагодження контролю на будівельному майданчику. Перш за все необхідно налагодити контроль транспорту і матеріалів, що надходять на об'єкт, здійснювати контроль периметра та відео-контроль території.

В умовах, коли на об'єкті будівництва працюють декілька підрядників, необхідною умовою забезпечення безпеки є організація їх діяльності таким чином, щоб у працівників кожної організації були: чітка певна зона для розміщення майна;

промаркований інструмент, спецтехніка та автомобільний транспорт; фірмовий спецодяг. Подібні заходи дозволяють значно поліпшити контроль за матеріальними цінностями в будівельних організаціях.

Оскільки велика кількість розкрадань у сфері будівництва відбувається за змовою або через недбале потурання охоронців, необхідно уважно відноситися до відбору таких кадрів, обов'язково звертаючи увагу на їх професіоналізм та спеціалізацію. Це можливо здійснити лише за умови користування послугами суб'єктів недержавного сектору безпеки та шляхом створення ефективної системи безпеки на об'єкті будівництва, яка б гарантувала повноцінний захист в умовах зростаючої кількості злочинів у сфері будівництва.